

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

68 M

STANISŁAW BRETSZNAJDER

(1907—1967)

Stanisław Bretsznajder urodził się 19 VII 1907 r. w Mikołajowie nad Morzem Czarnym jako syn inżyniera kolejowego. W 1926 r. ukończył Gimnazjum im. T. Chałubińskiego w Radomiu. Jeszcze w czasie nauki w gimnazjum podjął pracę w Miejskim Laboratorium Analitycznym (1923—1925). W 1926 r. rozpoczął studia na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej (PW). Po uzyskaniu w czerwcu 1930 r. dyplomu inżyniera chemika wyjechał jako stypendysta do Wiednia, gdzie pod kierunkiem światowej sławy uczonego, prof. J. Billitera studiował elektrochemię techniczną. Doświadczenie przemysłowe zdobywał w berlińskiej firmie „Crebs” i w szeregu fabryk w Polsce.

W 1931 r. podjął pracę asystenta w Katedrze Technologii Chemicznej Nieorganicznej PW, kierowanej przez prof. J. Zawadzkiego. Pracę doktorską na temat procesu dysocjacji termicznej węglanów obronił w 1933 r. Z inicjatywy prof. J. Zawadzkiego rozpoczął w 1935 r. badania nad otrzymywaniem glinu z glin krajowych, których wynikiem była habilitacja w 1936 r. oraz koncepcja oryginalnej metody wytwarzania hutniczego tlenku glinowego, gotowa do realizacji przemysłowej. Ministerstwo Spraw Wojskowych podjęło działania związane z budową fabryki tlenku glinowego, przerwane jednak one zostały wybuchem wojny w 1939 r.

Równoległe z badaniami prowadził S. Bretsznajder od 1936 r. jako docent wykłady z technologii cementu i materiałów wiążących. Pionierski charakter miały jego wykłady o nazwie podstawy procesów przemysłowych, będące zależkiem kształtującej się wówczas dyscypliny naukowej — inżynierii chemicznej, łączącej w systematyczną całość aspekty fizykochemiczne, technologiczne i inżynieryjne procesu badawczego. W latach 1938—1939 S. Bretsznajder prowadził wykłady zleczone z technologii chemicznej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. Na uczelni tej organizował też Katedrę Technologii Chemicznej.

W latach 1940—1944 był kierownikiem technicznym w Zakładach Chemicznych J. Tobis w Warszawie, produkujących odczynniki chemiczne. Współpracował wówczas z AK (pod pseudonimem „Chemic”) w zakresie produkcji chemicznych środków bojowych, przeznaczonych do akcji sabotażowych. Po wybuchu powstania warszawskiego znalazł się w obozie w Pruszkowie, potem w Komorowie, a od października 1944 r. przebywał we wsi Pieskowa Skala pod Krakowem.

Zaraz po wyzwoleniu był jednym z pierwszych organizatorów przemysłu, pełniąc już od 1 II 1945 r. funkcję doradcy technicznego i kierownika naukowego odbudowy jednej z największych fabryk chemicznych w kraju — Państwowych Zakładów Syntezy w Dworach koło Oświęcimia. Funkcję tę pełnił do 1949 r. Równocześnie podjął prace nad organizowaniem szkolnictwa wyższego. W czerwcu 1945 r.

powołano go na kierownika Katedry Technologii Wielkiego Przemysłu Nieorganicznego w nowo utworzonej Politechnice Śląskiej w Gliwicach (PŚI). 15 X 1946 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym PŚI. W latach 1948—1949 był dziekanem Wydziału Chemicznego tej uczelni.

28 II 1949 r. prof. S. Bretsznajder wrócił na PW, aby tu znów podjąć trud tworzenia nowej, nowoczesnej nie tylko w skali krajowej placówki dydaktycznej i badawczej, jaką była Katedra Projektowania Technologicznego (początkowo do roku 1951 pod nazwą Katedry Inżynierii Chemicznej II). Kierował nią do końca życia. W latach 1950—1952 pełnił funkcję dziekana Wydziału Chemicznego PW. 29 XII 1955 r. został mianowany profesorem zwyczajnym tej uczelni.

Prof. S. Bretsznajder prowadził szeroką działalność naukową również poza PW. W latach 1949—1951 był dyrektorem naukowo-technicznym Głównego Instytutu Chemii Przemysłowej, przekształconego później w Instytut Chemii Ogólnej. Z Polską Akademią Nauk (PAN) współpracował od momentu jej utworzenia. Jako przewodniczący Podsekcji Chemii i Technologii Nieorganicznej brał udział w pracach I Kongresu Nauki Polskiej, a od 1952 r. był członkiem Komitetu Nauk Chemicznych PAN i jego przewodniczącym w latach 1959—1963. Był też wiceprzewodniczącym Komitetu Gospodarki Surowcowej PAN (1962—1965), a w latach 1960—1965 dyrektorem naukowym Instytutu Chemii Fizycznej PAN. Od 1954 r. był członkiem korespondentem, a od 1961 r. członkiem rzeczywistym PAN.

Imponujący dorobek naukowy prof. S. Bretsznajdera zamknął się 147 opublikowanymi oryginalnymi pracami badawczymi, licznymi referatami, monografiami oraz 35 patentami, z których 6 zostało zastrzeżonych w wielu krajach świata. Dwie spośród jego książek przetłumaczono na obce języki: „Własności gazów i cieczy” na angielski, „Zasady ogólne technologii chemicznej” na rosyjski i słowacki. Szereg jego prac znalazło zastosowanie praktyczne, np. wytwarzanie siarczanu glinowego, siarczku amonowego, wychwytywanie SO_2 z ubogich odlotowych gazów przemysłowych metodą katalizy roztworowej. Niestety, główne dzieło życia prof. S. Bretsznajdera — metoda kwaśna otrzymywania hutniczego tlenku glinowego i tlenków specjalnych z glin krajowych, gotowa do realizacji przemysłowej od lat sześćdziesiątych, nie doczekała się budowy instalacji fabrycznej z biurokratycznych względów. Powstał jedynie zakład przemysłowo-doświadczalny. Za prace w tym zakresie prof. S. Bretsznajder został wraz z zespołem wyróżniony nagrodą państwową I stopnia oraz nagrodą specjalną Mistrza Techniki.

Po długiej chorobie zmarł 14 IV 1967 r. w Warszawie i został pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu Powązkowskim. Był odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1958).